

ПАРЕНТЕТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ЯК ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ МОДАЛЬНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЕСЕ)

Торговець Ю.І.,

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Маршала Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212,
y.torhovets@kubg.edu.ua

У статті розглянуто парентетичні елементи (модальні слова та вставні речення) як засоби вираження суб'єктивної модальності в текстах сучасного американського соціально-політичного есе. Особливу увагу приділено епістемічній та аксіологічній модальностям. У пропонованій статті епістемічна модальність розглядається як авторська оцінка вірогідності стану справ, вираженого у висловлюванні. З'ясовано, що епістемічна модальність ділиться на епістемічну модальність впевненості та епістемічну модальність можливості, які реалізуються в тексті шляхом використання модальних слів та вставних речень.

Ключові слова: суб'єктивна модальність, епістемічна модальність, аксіологічна модальність, модальні слова.

Торговец Ю.И.

Парентетические элементы как средства выражения субъективной модальности (на материале современного американского социально-политического эссе)

В статье рассмотрены парентетические элементы (модальные слова и вводные предложения) как средства выражения субъективной модальности в текстах современного американского социально-политического эссе. Особое внимание уделено эпистемической и аксиологической модальностям. В предложенной статье эпистемическая модальность рассматривается как авторская оценка вероятности состояния дел, выраженного в высказывании. Определено, что эпистемическая модальность делится на эпистемическую модальность уверенности и эпистемическую модальность возможности, которые реализуются в тексте путем использования модальных слов и вводных предложений.

Ключевые слова: субъективная модальность, эпистемическая модальность, аксиологическая модальность, модальные слова.

Torhovets Yu.I.

Parenthesis as a means of expressing subjective modality in contemporary American social and political essay

The article studies of parenthetical elements as means of expressing subjective modality. The research is based on the texts of contemporary American social and political essay. Subjective modality is regarded as the expression of speaker's attitude towards the utterance. There are numerous kinds of linguistic means to convey subjective modality in English, e.g. phonological (stress and intonation), lexical (words with modal meaning), lexicogrammatical (modal verbs) and grammatical. Parenthetical elements belong to lexical means and remain the least studied of all. They are considered as linguistic units that express emotional state of the speaker, his attitude to the interlocutor and utterance, and convey different modal meanings. The units in question can be expressed by modal words, adverbs, prepositional phrases, infinitive and participial phrases. Among these units modal words appear to be most significant.

Special attention is paid to two types of subjective modality, expressed via parenthetical units: epistemic modality of certainty/uncertainty and axiological modality. Epistemic modality is regarded as a speaker's assumptions of possibilities and indicates the speaker's confidence (or lack of confidence) in the truth of the proposition. In its turn, epistemic modality is subdivided into the epistemic modality of certainty and the epistemic modality of uncertainty. After a thorough investigation, we've come to the conclusion that in the texts of contemporary American social and political essay the epistemic modality of certainty is represented by parenthesis sure / surely, certainly, obviously, assuredly, in fact. The epistemic modality of uncertainty is expressed by: perhaps, maybe, probably, possible, presumably, apparently. Axiological modality characterizes the utterance through the value system scale of the author in terms of "good" and "bad".

Key words: subjective modality, epistemic modality, axiological modality, modal words, parenthetical elements.

Вступ. Панівний у сучасному мовознавстві принцип антропоцентризму зміщує акцент дослідження з об'єкта (мови) на суб'єкт (продуцента мовлення), з того, «як влаштована мова», на те, «як вона функціонує». Однією з антропоцентричних характеристик тексту, яка протягом десятиліть перебуває у фокусі уваги великої кількості науковців: Н.С. Болотнової, І.Р. Гальперіна, Л.Я. Зяткової, В.А. Кухаренко, О.М. Орехової, Ф.Р. Палмера, — є лінгвістична категорія суб'єктивної модальності, оскільки вона реалізується у певному тексті як відображення світосприйняття і світовідчуття мовної особистості. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених цьому питанню, **актуальним на сучасному етапі** залишається вивчення лексичних, лексико-граматичних та граматичних засобів вираження суб'єктивної модальності в різних типах текстів.

Мета нашої розвідки полягає у з'ясуванні особливостей функціонування парентетичних елементів як засобів вираження суб'єктивної модальності в текстах сучасного американського соціально-політичного есе (далі — СПЕ).

Критичний огляд літератури концептуальних рамок, гіпотез та ін. Варто почати з того, що в лінгвістиці модальність розглядається як певна структура, яка тим чи іншим способом дає оцінку стану справ. Традиційно в межах категорії модальності виділяють об'єктивну модальність — ставлення повідомлюваного до певного плану дійсності та суб'єктивну — оцінне ставлення до змісту висловлювання [1, 59; 2, 114; 3, 385].

Суб'єктивна модальність тексту — це вираження в тексті ставлення автора до інформації, його концепцій, поглядів, ціннісних орієнтацій, які представляються читачеві [4, 94], адже будь-яке повідомлення включає в себе не тільки інформацію, але й ставлення автора до неї [5, 7].

До засобів вираження суб'єктивної модальності традиційно відносять: фонологічні (наголос та інтонація), граматичні (спосіб дієслова), лексичні (модальні слова, частки, вигуки, питальні й окличні слова), лексико-граматичні (модальні дієслова). У центрі нашого дослідження перебувають парентетичні/вставні елементи (слова, словосполучення і речення) — мовні одиниці, що позначають внутрішній та емоційний стан мовця, його ставлення до співрозмовника, до висловлюваної ним думки і передають різні модальні значення (можливості, впевненості, вірогідності, сумніву тощо) [6; 7].

Паренеза, у свою чергу, може виражатися:

1) модальними словами: *indeed, certainly, assuredly, surely, perhaps* та ін;

2) прислівниками: *firstly, secondly, finally, consequently* та ін.;

3) прийменниковими зворотами: *in truth, in my opinion, at least, by the way, for instance* та ін.;

4) словосполученнями з інфінітивом або дієприкметником: *to be sure, to tell the truth, roughly speaking* та ін. [7].

Особливу увагу у дослідженні приділено парентетичним елементам, представленим модальними словами, оскільки саме вони виступають виразниками суб'єктивних модальних значень.

Суб'єктивна модальність, яка відображає ставлення мовця до змісту висловлення з позиції його обізнаності в тому, про що йдеться в пропозиції, називається епістемічною. Епістемічна модальність розглядається Яном Нуйтсом як авторська оцінка вірогідності стану справ, вираженого у висловлюванні [8, 21–22]. Вона виражає судження автора з приводу правдивості висунутого твердження [9, 86], розглядає інформацію, подану у висловлюванні, як імовірну з точки зору наявних доказів [10]. Ядро епістемічної модальності складають модальні значення впевненості/невпевненості.

Дослідження та обговорення. У ході дослідження було встановлено, що **епістемічна модальність з модальним значенням впевненості** в текстах сучасного американського СПЕ виражена парентетичними елементами (вставними членами речення), представленими модальними словами *sure / surely, certainly, obviously, assuredly, in fact, of course* та вставним реченням *I know*.

Модальні слова *sure, certainly, of course* вказують на те, що адресант має вагомий підстави стверджувати, що подана у висловлюванні інформація є достовірною і не підлягає сумніву. Більше того, *Oxford Wordpower Dictionary* подає аналізовані лексеми як синонімічні:

Medical care, of course, is merely one component of our overall health... Sure, most of that money doesn't pass through your hands now [11].

Tyranny isn't a word you hear often, certainly not in conversations about the First World [12].

Модальне слово *in fact* виражає впевненість, яка базується на певних достовірних даних, проте *in fact* містить менший ступінь впевненості і ще менший ступінь суб'єктивності, ніж модальні слова *sure* та *certainly*:

In fact, as a result of our fraying insurance system, you can already see some nascent features of a consumer-centered system [11].

Модальне слово *assuredly* означає «без сумніву» (*without a doubt*) і базується на особистій впевненості автора у вірності його твердження. Наприклад:

If these numbers are genuinely unbelievable, as they most assuredly are, we are left with only one possible

explanation: wholesale ballot-shifting and ballot box stuffing. In a word: the election was stolen [13].

Модальне слово *obviously* виражає думку про очевидність правдивості інформації, яка базується на емпіричному досвіді і не потребує складної процедури доведення. Наприклад:

Demand Action on the Local Level. As Ohio's Kenneth Blackwell dramatically demonstrated, federal elections are administered on the state level. Election fraud is a violation of both federal and state laws. Obviously neither Attorney General Gonzales nor the Republican Congress will touch the issue [13].

Вживаючи вставне речення *I know*, адресант показує, що в нього достатньо підстав для такого роду твердження, і зазначає, що повідомлення вірне, виражаючи великий ступінь впевненості в інформації, яка надається:

I know, in the context of interstellar time and galactic indifference, it may be valid [14].

Епістемічна модальність з модальним значенням невпевненості у текстах СПЕ реалізується шляхом використання вставних членів речення, якими виступають модальні слова *perhaps, maybe, probably, possible, presumably, apparently* та вставні речення *I think, I suppose, I suspect, It seems*.

Модальні слова *perhaps, maybe, probably* маркують висловлювання як вірогідне і виражають сумнів адресанта з приводу поданої інформації, вони різняться між собою лише відтінками значень, в той час як *perhaps* і *maybe* вважаються синонімами, *probably* виражає меншу долю сумніву, ніж два попередні:

And today? Today, the cardiologist said, she would get a stress test, an echocardiogram, a mobile Holter monitor, and maybe even a cardiac catheterization [15].

India probably has more modern slaves than any other country [16].

Once Americans realize that the greatest dangers come from small truck bombs and other small-impact devices, perhaps we can hold a more rational discussion, even with a certain percentage of those who consider themselves fundamentalist Christians [17].

У семантиці модального слова *apparently* (очевидно) закладено значення ймовірності, яка впливає з особистісного досвіду продуцента мовлення, побудованого на власних спостереженнях або на почутому від інших. Варто зазначити, що *apparently* виражає більший ступінь впевненості, ніж *perhaps, maybe, probably, possible*. Наприклад:

Apparently, the programmers chose to "play fair", as Barack Obama did in fact win the election, and the Democrats secured their control of the Congress. Why wasn't the 2008 election stolen, like (I contend) the 2000 and 2004 elections? One can only speculate [18].

Вставні речення *It seems, I suppose, I think* вказують на те, що автор ділиться своїм власним відчуттям ситуації, яке може бути невірним, але адресант має певні підстави для своїх припущень, які базуються більше на особистому досвіді, ніж на фактичних даних:

But some experts, it seems, have come to see many of these problems as inevitable in any health-care system — as conditions to be patched up, papered over, or worked around, but not problems to be solved [11].

I suppose I could narrow this a bit and add that the strenuously nativist and isolationist Pat Buchanan still strikes me, as he always did, as chronically un-American [19].

The latter point is, *I think*, a telling one for another reason, which is that for many generations the human species did not at all have "dominion" over other life forms [14].

Оскільки в основі категорії суб'єктивної модальності лежить ставлення автора до явища дійсності, варто зазначити, що вона тісно пов'язана з лінгвістичною категорією оцінки. **Аксіологічна суб'єктивна модальність** розглядається як вираження ціннісних орієнтирів автора, його особистої позиції, оцінки подій або висловлювання за шкалою «добре/нейтрально/погано» [20, 142]. В текстах СПЕ цей вид модальності реалізується вживанням модальних слів *fortunately, luckily, unhappily, unfortunately, sadly*, які передають емотивно-експресивну оцінку схвалення/несхвалення:

Perhaps the greatest problem posed by our health-insurance-driven regime is the sense it creates that someone else is actually paying for most of our health care — and that the costs of new benefits can also be borne by someone else. Unfortunately, there is no one else [11].

Unhappily, this propaganda seems to work, although surely informed observers across the political spectrum have only contempt for these sources and their abusive rhetoric [21].

Модальні слова *unhappily, unfortunately* експліцитно виражають аксіологічну модальність, містять в собі негативну оцінку та маркують авторське несхвалення висунутого твердження, передають емоційну оцінку незадоволення станом речей, який склався.

Висновки. Таким чином, парентетичні елементи виступають засобами вираження епісте-

мічної модальності впевненості/непевненості та аксіологічної модальності і в тестах сучасного американського соціально-політичного есе представлені модальними словами та вставними реченнями.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виявленні лексико-граматичних засобів вираження суб'єктивної модальності в текстах сучасного американського соціально-політичного есе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валгина Н.С. Теория текста : учеб. пособ. / Н.С. Валгина. — М. : Логос, 2003. — 173 с.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. — Изд. 5-е, стереотипное. — М. : КомКнига, 2007. — 144 с.
3. Ясюкевич Е.Н. Модальность ирреальности и ее виды (на материале английских паремий) / Е.Н. Ясюкевич, О.Г. Баламут // Е.Ф. Карский и современное языкознание : материалы XII Международных научных чтений. (Гродно, 20-21 мая 2010 г.) / Учреждение образования «Гродненский гос. ун-т им. Я. Купалы»; редкол.: М.И. Конюшкевич, А.В. Никитевич. — Гродно : ГрГУ, 2011. — С. 385–390.
4. Цыренова А.Б. К вопросу о категории модальности и авторской интенции (на материале английского языка) / А.Б. Цыренова // Вестник Томского государственного педагогического университета. Актуальные проблемы германского языкознания. — 2001. — Вып. 3. — С. 93–97.
5. Лукина Н.В. Смысловая структура метатекста (на материале творчества Т. Толстой) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Н.В. Лукина. — Волгоград, 2011. — 26 с.
6. Мацкевич А.Р. Модальні слова та вставні компоненти як засоби втілення модальності в українській та арабській мовах [Електронний ресурс] / А.Р. Мацкевич // Матеріали Міжнародної науково-практичної заочної конференції «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації». — Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2012/modalni-slova-ta-vstavni-komponenty-yak-zasoby-vtilennya-modalnosti-v-ukrajinskij-ta-arabskij-movah/>
7. Сердюк Н.Ю. Парентетичні конструкції в сучасному англійському художньому творі [Електронний ресурс] / Н.Ю. Сердюк // I Міжнародна науково-практична заочна конференція «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації». — 2012. — Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2012/parentetychni-konstruksiji-v-suchasnomu-anhlijskomu-hudozhnomu-tvori/>
8. Nuyts J. Epistemic Modality, Language, and Conceptualization: A Cognitive-Pragmatic Perspective. John Benjamins Publishing Company. 2001. — 429 p.
9. Palmer, F. R. Mood and Modality. Cambridge University Press. 2001. — 236 p.
10. Fintel von Kai. “Modality and Language” [Електронний ресурс]. — In Encyclopedia of Philosophy — Second Edition, edited by Donald M. Borchert. Detroit: MacMillan Reference USA. 2006. — Режим доступу : <http://mit.edu/fintel/www/modality.pdf>
11. Goldhill D. How American Health Care Killed My Father [Електронний ресурс]. — The Atlantic. Summer 2009. — Режим доступу : <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2009/09/how-american-health-care-killed-my-father/307617/>
12. Gardener L. Long Essay on Cold War History. Oxford University Press, 1997–2007. — 20 p.
13. Partridge E. Election Fraud: Where's the Outrage? [Електронний ресурс]. — The Crisis Papers. July 3, 2007. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays7p/outrage.htm>
14. Hitchens Ch. Political Animals [Електронний ресурс]. — The Atlantic. November 1, 2002. — Режим доступу : <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2002/11/political-animals/2614/>
15. Kristof N. WuDunn Sh. The Women's Crusade [Електронний ресурс]. — The New York Times. August 17, 2009. — Режим доступу : <http://www.nytimes.com/2009/08/23/magazine/23Women-t.html#>
16. Gawande A. What a Texas Town can Teach us About Health Care [Електронний ресурс]. — The New Yorker. June 1, 2009. — Режим доступу : http://www.newyorker.com/reporting/2009/06/01/090601fa_fact_gawande?currentPage=1
17. Parrish M.J. An Appearance of Guilt [Електронний ресурс]. — The Crisis Papers. August 23, 2004. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/guests/serfdom.htm>
18. Partridge E. Election 2008: Who Decides? The People or the Programmers? [Електронний ресурс]. — The Crisis Papers. October 28, 2008. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays8p/election2008.htm>
19. Hitchens Ch. On Becoming American [Електронний ресурс]. — The Atlantic. May 1, 2005. — Режим доступу : <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2005/05/on-becoming-american/303889/>
20. Падар Ю.А. Аксіологічність у системі дискурсивних категорій / Ю.А. Падар // Мовні і концептуальні картини світу. — 2013. — Вип. 46 (3). — С. 139–147.
21. Elder Ph. Why the USA government is Dysfunctional [Електронний ресурс]. — Troy media. August 14, 2011. — Режим доступу : <http://www.troymedia.com/blog/2011/08/14/essay-why-the-u-s-government-is-dysfunctional/>

REFERENCES

1. Valhina N.S. (2003). *Teoriia teksta [Theory of the text]*. Moscow: Lohos. 173 p.
2. Galperin I.R. (2007). *Tekst kak obiekt lingvisticheskogo issledovaniia [Text as the Object of Linguistic Research]*. Moscow: KomKniga, 144 p.
3. Yasiukevich Ye.N. (2011). *Modalnost' irrealnosti i yeio vidy (na materiale angliskikh paremii) [Unreal Modality and its Types]*. *Materialy II mezhdunarodnykh nauchnykh chtenii*. Hrodno, 385–390.
4. Tsyrenova A.B. (2001). *K voprosu o kategorii modalnosti v avtorskoi intentsii (na materiale angliiskogo yazyka) [On the Question of Modality and Author's Intention]*. *Aktualnyie problemy hermanskoho yazykoznavaniia*, 3, 93–97.
5. Lukina N.V. (2011). *Smyslovaia struktura metateksta (na materiale tvorchestva T. Tolstoy) [The semantic Structure of the Metatext]*. Extended abstract of candidate's thesis, Volhohrad, 26 pp.
6. Matskevych A.R. (2012). *Modalni slova ta vstavni komponenty yak zasoby vtillennia modalnosti v ukrainskii ta arabskii movakh [Modal Words and Parenthesis as Means of Expressing Modality in Ukrainian and Arabic]*. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi zaochnoi konferentsii "Linhvokhnityvni ta sotsiokulturni aspekty komunikatsii"*.
<http://naub.oa.edu.ua/2012/modalni-slova-ta-vstavni-komponenty-yak-zasoby-vtillennia-modalnosti-v-ukrajinskij-ta-arabskij-movah/>
7. Serdyuk N.Yu. (2012). *Parentetychni konstruktsii v suchasnomu anhliys'komu khudozhnomu tvori [Parenthesis in Modern English Texts]*. I Mizhnarodna naukovo-praktychna zaochna konferentsiia "Linhvokhnityvni ta sotsiokulturni aspekty komunikatsii".
<http://naub.oa.edu.ua/2012/parentetychni-konstruktsiji-v-suchasnomu-anhliyskomu-hudozhnomu-tvori/>
8. Nuyts J. (2001). *Epistemic Modality, Language, and Conceptualization: A Cognitive-Pragmatic Perspective*. John Benjamins Publishing Company. 429 p.
9. Palmer, F.R. (2001). *Mood and Modality*. Cambridge University Press. 236p.
10. Fintel von Kai. (2006). *Modality and Language*. In *Encyclopedia of Philosophy* (2nd ed.). (Donald M. Borcherdt, Eds). Detroit: MacMillan Reference USA.
<http://mit.edu/fintel/www/modality.pdf>
11. Goldhill D. (2009, Summer). *How American Health Care Killed My Father*. The Atlantic.
<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2009/09/how-american-health-care-killed-my-father/307617/>
12. Gardener L. (1997-2007). *Long Essay on Cold War History*. Oxford University Press. 20 p.
13. Partridge E. (2007, July 3). *Election Fraud: Where's the Outrage?* The Crisis Papers.
<http://www.crisispapers.org/essays7p/outrage.htm>
14. Hitchens Ch. (2002, November 1). *Political Animals*. The Atlantic.
<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2002/11/political-animals/2614/>
15. Kristof N. WuDunn Sh. (2009, August 17). *The Women's Crusade*. The New York Times.
<http://www.nytimes.com/2009/08/23/magazine/23Women-t.html#>
16. Gawande A. (2009, June 1). *What a Texas Town can Teach us About Health Care*. The New Yorker.
http://www.newyorker.com/reporting/2009/06/01/090601fa_fact_gawande?currentPage=1
17. Parrish M.J. (2004, August 23). *An Appearance of Guilt*. The Crisis Papers.
<http://www.crisispapers.org/guests/serfdom.htm>
18. Partridge E. (2008, October 28). *Election 2008: Who Decides? The People or the Programmers?* The Crisis Papers.
<http://www.crisispapers.org/essays8p/election2008.htm>
19. Hitchens Ch. (2005, May 1). *On Becoming American*. The Atlantic.
<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2005/05/on-becoming-american/303889/>
20. Padar Yu.A. (2013). *Aksiologichnist u systemi diskursyvykh katehoriy [Axiology in the System of Discourse Categories]* *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 46 (3), 139–147.
21. Elder Ph. (2011, August 14). *Why the USA government is Dysfunctional*. Troy media.
<http://www.troymedia.com/blog/2011/08/14/essay-why-the-u-s-government-is-dysfunctional>